

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

07

lipca
czwartek / Thu
20:00

Zakład im. Ossolińskich,
Refektarz

Lutniści doskonali

Anton Birula – lutnia barokowa

S.L. Weiss

PROGRAM:

Silvius Leopold Weiss (1687–1750)

Suita c-moll z Manuskryptu Drezdeńskiego

I Allemande

II Courante

III Sarabande

IV Gigue

Suita a-moll z Manuskryptu Drezdeńskiego

I Allemande

II Courante

III Sarabande

IV Presto

Suita D-dur z Manuskryptu Londyńskiego

I Prelude

II Allemande

III Courante

IV Sarabande

V Gigue

VI Passacaglia

[60']

KONCERT W RAMACH CYKLU 1000 LAT MUZYKI WE WROCŁAWIU

SPONSOROWANIE ZE ŚRODKÓW
Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Omówienie

Anton Birula

W XVIII wieku narodziła się na Śląsku wyjątkowa tradycja muzyczna związana z późną odmianą lutni barokowej, czyli lutnią 13-chórową, która okazać się miała ostatnią odmianą tego instrumentu w historii muzyki barokowej. Czołową postacią w owej wywodzącej się ze Śląska tradycji, a także w całej historii lutni, był Silvius Leopold Weiss, urodzony w Grodkowie 12 października 1687 roku. Pierwsze lata swojego życia spędził on we Wrocławiu, gdzie pod kierunkiem ojca stawiał pierwsze kroki w dziedzinie muzyki. Znany jest fakt, że już w wieku siedmiu lat Weiss miał zaszczyt wystąpić przed Leopoldem I Habsburgiem (1640–1705).

Każdy instrument ma w swojej historii postać, która nagle otworzyła nowe perspektywy, wprowadziła oryginalny sposób patrzenia na instrument, jego możliwości oraz na praktyki kompozytorskie. W historii fortepianu taką postacią pozostaje niewątpliwie Fryderyk Chopin, a w historii lutni – właśnie Silvius Leopold Weiss.

W 1708 roku Weiss poznał Aleksandra Benedykta Sobieskiego (1677–1714), któremu towarzyszył w podróży do Rzymu w 1708 lub 1710 roku. Lutniści przebywał tam do śmierci Sobieskiego, czyli do 1714 roku. Był to wyjątkowo ważny okres w twórczości kompozytora. Weiss w zasadzie odstąpił wtedy od tradycyjnego podejścia do lutni, odnajdując nowe wzory do naśladowania. Przypuszczalnie zainspirował się dokonaniem świetnych skrzypków włoskich, przede wszystkim Arcangela Corellego (1653–1713), i tak wybitnych muzyków, jak Alessandro Scarlatti (1660–1725) oraz Domenico Scarlatti (1685–1757). Niewykluczone, że Weiss spotykał się również z Georgiem Friedrichem Händlem (1685–1759), którego wczesne utwory klawesynowe mają tak niezwykle lutniową fakturę...

Tradycja innych instrumentów na ogół nie miała tak dużego wpływu na kompozycje lutniowe, dlatego ówczesna praktyka Weissa pozostaje wyjątkowym

przypadkiem w historii lutni. Podobnym przykładem mogłaby być spuścizna Roberta de Visee, którego utwory na teorbę solo, komponowane podczas intensywnej współpracy z Marinem Marais, Antoine'em Forquerayem oraz wieloma słynnymi kompozytorami i instrumentalistami działającymi na dworze króla Ludwika XIV, są również szczytowymi i niestety ostatnimi wielkimi utworami na teorbę.

Zapisy utworów Weissa zachowały się w wielu manuskryptach, jednakże manuskrypt drezdeński oraz londyński są uważane za najważniejsze zbiory dzieł tego kompozytora. Znajdują się tam późne kompozycje mistrza: wielkie suity, które były porównywane do kompozycji Johanna Sebastiana Bacha już przez jego pierwszego biografę, Johanna Nikolausa Forkela (1749–1818).

Program recitalu został ułożony zgodnie z określoną ideą: zawiera on utwory zróżnicowane pod względem nawiązań do rozmaitych odmian muzyki lutniowej i barokowej.

Suita c-moll jest niewątpliwie kompozycją dość wczesną. Przypuszczalnie została napisana na lutnię 11-chórową, instrument najbardziej popularny we Francji w drugiej połowie XVII wieku, używany przez słynnego poprzednika Weissa – kompozytora szkoły francuskiej Esaiasa Reusnera (1636–1679), który urodził się w Lwówku Śląskim.

Z kolei *Suita a-moll* wydaje się utworem o wielkim rozmachu i bardzo głębokim dramatyzmie, który skojarzyć można z następującą charakterystyką dzieł Weissa sformułowaną przez Johanna Nikolausa Forkela: „Utwory napisane są w bezpośrednim i kwiecistym stylu, podobnym na przykład do późnych utworów J.S.Bacha na instrumenty klawiszowe”. Jest tu wiele elementów typowych dla muzyki klawiszowej (przede wszystkim klawesynowej). Wiemy o znajomości pomiędzy Silviusem Leopoldem Weissem i Johannem Sebastianem Bachem, a nawet o spotkaniu dwóch mistrzów, o którym informuje w swej relacji kompozytor i krytyk muzyczny w jednej osobie: Johann Friedrich Reichardt (1752–1814).

Wspominał on nawet o momencie rywalizacji między słynnymi muzykami: „Każdy, kto wie, jak trudno jest zagrać modulację harmoniczną i dobry kontrapunkt na lutni, będzie zaskoczony i trudno mu będzie uwierzyć w relację naocznych świadków o tym, że Weiss, wielki lutnista, grając fantazje i fugi, rzucił wyzwanie J.S.Bachowi, wielkiemu klawesyniście i organiście”. Można zatem wyobrazić sobie, że *Suita a-moll* to jeden z tych utworów, które miałyby zaskoczyć największego kompozytora w dziejach muzyki.

Kolejny punkt programu, *Suita D-dur*, jest dziełem, które mogło powstać w nastroju słonecznej radości charakterystycznej dla muzyki włoskiej. Kończy je słynna *passacaglia*, w której słychać prawie wszystkie walory techniki lutniowej oraz bardzo oczywiste powiązania z techniką kompozycji skrzypcowych – w postaci brawurowych, dwudźwiękowych pasaży, pięknych arpeggiów i wspaniałej, ukrytej polifonii, tak często używanej przez mistrzów włoskich i oczywiście przez Bacha w kompozycjach na skrzypce solo.

Anton Birula

Artysta studiował grę na lutni w Królewskim Konserwatorium w Hadze u T. Satoh i w Wyższej Szkole Muzycznej w Kolonii u K. Junghänela. Gra na lutni oraz jej wszystkich odmianach, teorbie i gitarze barokowej. W jego repertuarze znajdują się utwory od wczesnego renesansu do późnego baroku. Tworzy duet lutniowy z A. Kowalską, współpracuje z takimi zespołami, jak *Musicae Antiquae Collegium Varsoviense*, *Il Tempo*, *I Virtuosi*, *Concerto Polacco*, *Sinfonia Varsovia*, *Capella Cracoviensis*, *La Tempesta*, *Polska Orkiestra Kameralna* i *Gdyńska Orkiestra Kameralna*. Jest kierownikiem Sekcji Klawesynu, Organów i Muzyki Dawnej w ZPSM im. F. Chopina w Warszawie, wykłada także na Akademii Muzycznej w Bydgoszczy.

Anton Birula, fot. archiwum artysty

PEŁNY BIOGRAM ARTYSTY:

www.nfm.wroclaw.pl/repertuar/biograpy

Organizator:

Partner strategiczny:

Złoty sponsor:

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia, współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

